

RYS HISTORYCZNY
Stacji Oceny Nasion
(obecnie Laboratorium Oceny Nasion)

Laboratorium Oceny Nasion Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Warszawie stanowi bezpośrednią kontynuację Stacji Oceny Nasion, powstałej 1 grudnia 1880 r. z inicjatywy prof. Antoniego Sempołowskiego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Była to pierwsza tego rodzaju placówka na wschodzie Europy. Stacja mieściła się początkowo na Placu Krasińskich, a od roku 1881 w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa na Krakowskim Przedmieściu. Dr Antoni Sempołowski, twórca i były profesor Wyższej Szkoły Rolniczej w Żabikowie, kierownik tamtejszej Stacji Oceny Nasion (1876 – 1880), otrzymał na założenie stacji w Warszawie 1000 rubli od hr. L. Krasińskiego i został kierownikiem nowo założonej instytucji.

Początkowo badano nasiona zbóż i prowadzono jednocześnie akcję uświadamiającą rolników o znaczeniu analiz jakościowych nasion. Przeprowadzano analizy zdolności kiełkowania, czystości i zawartości kanianki. Z dziewięcioma firmami nasiennymi podpisano umowy, na podstawie których firmy te zobowiązywały się gwarantować jakość sprzedawanych nasion i poddawać badaniu w stacji. Kierownik Stacji przygotowywał także zielniki traw i roślin pastewnych, układał zbiory porównawcze najważniejszych nasion rolniczych i chwastów, udzielał porad i wskazówek dotyczących nasionoznawstwa, uprawy łąk i pastwisk, publikował liczne artykuły w gazetach i czasopismach rolniczych krajowych i zagranicznych oraz nawiązał łączność ze Stacjami innych państw – w Wiedniu, Zurychu, Tarancie, Hohenheimie, Halle, Kilonii, Peszcie, Gembloux, Ovebro, Itace, Kopenhadze i Wrocławiu.

Zasługą warszawskiej Stacji Oceny Nasion była poprawa stosunków w dziedzinie krajowego handlu nasiennego. Przyczyniło się do tego opracowanie dr Sempołowskiego z 1892 r. „norm dobroci” roślin uprawnych na podstawie badań dokonanych w laboratorium Stacji.

Poza tym dr Sempołowski wydał następujące prace z dziedziny rolnictwa:

„Uprawa roli” – 1884 r.

„Gospodarstwo łąkowe” – 1890 r.

„Hodowla i uszlachetnianie roślin gospodarskich” – 1894 r.

Początkowo program działalności SON był znacznie obszerniejszy i obejmował także doświadczenia z uprawy roli i roślin, nawożenia i maszynoznawstwa rolniczego. Niestety jednak projektowanego przez dr Sempołowskiego rozszerzenia działalności Stacji (za wyjątkiem przeprowadzonego doświadczenia z uprawą i aklimatyzacją

nowych gatunków na terenie użyczonym przez hr. Krasińskiego na Ursynowie) nie udało się zrealizować ze względu na brak terenu doświadczalnego. Dlatego też działalność Stacji ograniczyła się tylko do badań laboratoryjnych, co ujemnie wpłynęło na dalszy jej rozwój.

Dochód Stacji Oceny Nasion w tym okresie stanowiły początkowo opłaty za wykonane analizy (ok. 500-600 rubli rocznie). Na skutek starań Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Ministerstwo Rolnictwa w Petersburgu przyznało dla Stacji jednorazowy 500 rublowy zasiłek oraz stałe subsydia w wysokości 300 rubli rocznie (w latach 1892-1897).

W 1892 r. dr Antoni Sempołowski objął kierownictwo Stacji Doświadczalnej w Sobieszynie, a kierownikiem SON został prof. Zdzisław Zieliński. W roku 1895 Stacja otrzymała jednorazowy zasiłek od Ministerstwa, co umożliwiło kierownikowi wyjazd za granicę w celu zapoznania się z działalnością innych stacji, aby wprowadzić ulepszenia w kraju. Dzięki znacznej kwocie wydatkowanej przez Muzeum Przemysłu i Rolnictwa zakupiono niezbędny sprzęt i kolekcje oraz zreformowano całą Stację na wzór najlepszych stacji europejskich. To przyczyniło się do bardziej intensywnego rozwoju działalności Stacji. Wzrosła liczba badanych prób dzięki wprowadzeniu w sezonie 1896/1897 obowiązkowego plombowania worków z nasionami koniczyny, jako gwarancji nieobecności kianianki. Wzrosła też do 17 ilość firm, które zawarły umowy ze Stacją.

Poza tym badano nasiona jęczmienia browarnego, przeprowadzano analizy botaniczne siana i udzielano porad w zakresie mieszanek traw. W roku 1897 uruchomiono dział badania mikroskopowego pasz treściwych oraz dział chorób i szkodników roślin. Działy te nie rozwinęły się jednak na większą skalę. W roku 1903 ujednolicono metody badań nasion, stosowane przez Stację Doświadczalną w byłym Królestwie Kongresowym i zaopatrzone Stację warszawską w nowy sprzęt.

W roku 1896 Muzeum Przemysłu i Rolnictwa oddało do użytku Stacji ziemię o powierzchni $\frac{1}{4}$ morgi na przeprowadzanie doświadczeń aklimatyzacji, sprawdzania czystości i typowości odmian. Po kilku latach wymienione pole nie nadawało się już jednak na teren doświadczalny z powodu zacielenia przez nowo wybudowane domy i rozmnożenia się różnych szkodników.

W roku 1900 pole doświadczalne Stacji zostało przeniesione do Kazimierza n. Wisłą, gdzie warunki uprawy były bez wątpienia lepsze, niż wśród zabudowań wielkomiejskich. Na skutek znacznej odległości od Warszawy związek terenu doświadczalnego ze Stacją był bardzo luźny. Dlatego też w roku 1913 uległ on całkowitemu zerwaniu. Poza tym wraz ze zmianą kierownictwa, działalność Stacji ograniczyła się tylko do prac laboratoryjnych.

Na polach doświadczalnych Stacji, początkowo w Warszawie, następnie zaś w Kazimierzu nad Wisłą została zbadana wartość hodowlana nowo wprowadzanych roślin pastewnych: koniczyny perskiej, prosa japońskiego, końskiego zębu afrykańskiego, brzanki łąkowej afrykańskiej, kapusty pastewnej drzewiastej, soi czarnej i sorga zwisłego. Największą jednak korzyścią z pola doświadczalnego była możliwość corocznego sprawdzania czystości odmianowej nasion roślin okopowych (marchwi i buraków pastewnych). Na przełomie lat 1913/1914 na małym polu pod Jaktorowem założono doświadczenia z koniczyną rozmaitego pochodzenia oraz różnymi odmianami wyk. Pomimo tak dużego rozwoju Stacja warszawska walczyła w tym okresie stale z brakiem środków materialnych. Uwzględniając rozszerzoną działalność Stacji, Ministerstwo przyznało jej, poczynając od 1898 roku zwiększone subsydia po 500 rubli rocznie, następnie od 1901 roku – po 600 rubli rocznie, a w roku 1915 – 3500 rubli, dzięki czemu Stacja mogła przetrwać do końca 1917 roku. Stacja zmieniła w tym okresie dwukrotnie lokal. Początkowo przeniosła się na ul. Składową nr 3, a w 1908 roku wynajęła lokal w gmachu Resursy Obywatelskiej na Krakowskim Przedmieściu 64, gdzie mieściła się do wybuchu II wojny światowej.

W styczniu 1913 roku kierownictwo Stacji objął dr Ludwik Garbowski, który dzięki otrzymanej zapomocy z Departamentu Rolnictwa i wyjazdowi do Niemiec, Austrii, Holandii i Dani dokonał znacznej reorganizacji metod pracy warszawskiej Stacji. W tym okresie zaopatrzone Stację w nowe kielkowniki systemu duńskiego i Rodewalda oraz inny nowoczesny sprzęt na wzór stacji zagranicznych. Stacja warszawska pozostała pod kierownictwem dr Garbowskiego zaledwie przez 2 lata i osiągnęła w tym czasie swój największy rozwój.

W 1915 roku dr Garbowski przyjął propozycję prof. Jaczewskiego i wyjechał do Winnicy w celu przeprowadzenia badań nad rdzą zbożową, gdzie niestety został odcięty od Warszawy działaniami wojennymi.

W jego zastępstwie kierownikiem Stacji został kandydat nauk przyrodniczych Stanisław Weigel, profesor botaniki w Szkole Wawelberga. Bardzo szybki rozwój Stacji Oceny Nasion został raptownie zahamowany przez wybuch wojny, podczas której Stacja przechodziła ostry kryzys i tylko dzięki wielkim oszczędnościom i pomocy Muzeum mogła przetrwać.

W roku 1921 Stacja warszawska przystąpiła do Europejskiego Związku Oceny Nasion, a od 1924 do Międzynarodowego Związku Oceny Nasion (ISTA).

Z dniem 1 sierpnia 1927 roku nowym kierownikiem Stacji został powołany inż. Adolf Sajdel, po czym dzięki pomocy materialnej Ministerstwa Rolnictwa została przeprowadzona reorganizacja, która polegała na uzupełnieniu sprzętów

i powiększeniu personelu do wykonywania prac bieżących oraz przeprowadzania doświadczeń i badań naukowych w zakresie metodyki oceny nasion.

Szybkiemu rozwojowi Stacji w latach 1928 - 1930 towarzyszyły w dalszym ciągu trudności finansowe, dowodem czego były fakty zaciągania pożyczek od różnych instytucji rolniczych.

W 1929 r. Stacja Oceny Nasion wzięła udział w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu i otrzymała Wielki Medal Srebrny „za wieloletnią pracę kontroli nasion”. W roku 1929, dzięki poparciu Towarzystwa Lniarskiego z Wilna, kierownik Stacji otrzymał z Ministerstwa Rolnictwa stypendium na wyjazd do Francji i Belgii w celu przeprowadzenia badań naukowych w zakresie doświadczalnictwa i przerobu lnu. Oprócz tego kierownik Stacji, dzięki uprzejmości prof. Maurizio, odbył specjalne ćwiczenia z zakresu badania otrąb i pasz na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

W roku 1934 powstała Komisja Porozumiewawcza Nasienna, składająca się z kierowników Stacji Oceny Nasion, Stacji Ochrony Roślin i Sekcji Nasiennych.

Od 1932 roku kierownik Stacji jest zaprzysiężonym rzeczoznawcą z dziedziny nasiennictwa przy Izbie Przemysłowo - Handlowej w Warszawie.

Stacja uczestniczyła w konkursach międzynarodowych dotyczących czystości i kiełkowania buraków, koniczynowatych i krzyżowych, urządzanych przez Międzynarodowy Związek Stacji Oceny Nasion.

W latach 1929 - 1932 w Stacji odbywały się kursy nasionoznawstwa dla słuchaczy SGGW (Wydział Ogrodniczy), obejmujące wykłady i ćwiczenia.

Personel Stacji poza wykonywaniem prac związanych z badaniem nadesłanych próbek zajmował się opracowywaniem niektórych zagadnień specjalnych z dziedziny nasionoznawstwa:

1. inż. A. Sajdel „W jakim stopniu wpływa na energię i siłę kiełkowania pozbawienie łusek traw”.
2. inż. A. Sajdel „Wpływ wielkości nasion marchwi na energię i siłę kiełkowania”.
3. inż. A. Sajdel „Charakterystyczne chwasty lnu i jego wartość handlowa”.
4. inż. E. Popiel „Chwasty spotykane w nasieniu handlowym tymotki i jej wartość siewna”.

Poza tym przygotowywano wzorcowe kolekcje nasion roślin uprawnych, chwastów oraz preparaty mikroskopowe ułatwiające rozpoznawanie zanieczyszczeń w materiale siewnym i paszach.

Poczynając od roku 1930 ilość analiz zaczęła znacznie spadać na skutek ogólnego kryzysu w rolnictwie. Poprawa nastąpiła dopiero w latach 1935/1936 przyczyniając się do dalszego rozszerzenia działalności Stacji i świadcząc wymownie o niezbędności tej instytucji dla odradzającego się po przesileniu rolnictwa.

Opracowano na podstawie:

„Sprawozdania z działalności Stacji Oceny Nasion Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie za okres 55 lat od roku 1880 do roku 1935.” – wyd. Warszawa 1937r.